

ОЦІНКА МОЖЛИВОСТІ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ГАЗОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УКРАЇНИ ЗА РАХУНОК СЛАНЦЕВОГО ГАЗУ

Андрущенко О.С.

Одеський державний екологічний університет, м. Одеса

За рахунок власного видобутку Україна, як відомо, задовольняє свої потреби в паливно-енергетичних ресурсах менш, ніж на 50%, зокрема, з природного газу - на 20-25% [1]. Отже, через залежність країни від імпортного природного газу, диверсифікація енергозабезпечення, безумовно, вважається першочерговим завданням національної безпеки і може бути реалізована, зокрема, за рахунок використання нетрадиційних енергоресурсів, які є в Україні. Сьогодні в якості одного з альтернативних палив розглядається сланцевий газ, вітчизняні запаси якого оцінюються в 1188 млрд. м³ [2].

Метою роботи є обґрунтування доцільності диверсифікації газозабезпечення країни шляхом заміщення імпортних енергоресурсів сланцевим газом власного видобутку.

За оцінками більшості експертів, за запасами сланцевого газу держава посідає 4 місце в Європі після Польщі, Франції та Норвегії. Це відкриває великі можливості для нарощування обсягів видобутку, а в майбутньому дозволяє відмовитись від імпорту традиційного газу, скоротити витрати на виробництво продукції енергомістких та експортноорієнтованих галузей економіки. На території України існує два перспективних басейни з покладами сланцевого газу: Дніпровсько-Донецький та Люблинський (на заході країни) із запасами 1,36 трлн. м³ та 4,22 трлн. м³ відповідно. З сумарних запасів у 5,58 трлн. м³ технічно вилученими можуть бути до 20% тобто 1,19 трлн. м³ [3]. Розробку сланцевого газу в Україні планується розпочати з освоєння Олеської (Люблинський басейн) та Юзівської (Дніпровсько-Донецького басейну) ділянок. Тендери на проведення відповідних робіт отримали компанії, що входять до числа провідних у світі та володіють найбільш досконалими технологіями, зокрема, американська «Chevron» та британсько-нідерландська «Shell». Необхідність залучення іноземних компаній обумовлена, в першу чергу, тим, що розробка родовищ сланцевого газу потребує великих капіталовкладень і вимагає надійної та безпечної технології видобутку. Передбачається, що Chevron інвестує у розвідку сланцевого газу у Львівській та Івано-Франківській областях 350 млн. дол. США, а загальні інвестиції компанії у видобуток складатимуть більше 10 млрд. дол. США. Одночасно планується також

створити 10-15 тис. робочих місць. За час реалізації проекту додаткові надходження до бюджетів усіх рівнів становитимуть кілька сотень мільярдів гривень, а видобуток газу за базовим сценарієм може досягти 8-10 млрд. м3 газу на рік [4]. Проте стратегія енергетичної диверсифікації вітчизняної економіки за рахунок видобутку сланцевого газу повинна враховувати усі можливі ризики та переваги, які можуть бути одержані. Так, реалізація «сланцевого» проекту пов'язана з певними загрозами, а саме:

- значне забруднення навколишнього середовища;
- надмірні витрати прісної води при наявності її дефіциту;
- невирішеність проблеми зберігання та утилізації відпрацьованих розчинів, що використовуються в технології фрекінгу;
- підвищення вірогідності посилення парникового ефекту;
- виведення з господарського обороту значних площ родючих сільськогосподарських земель;
- вірогідність розвитку сейсмоактивних процесів;
- залягання сланцевих пластів на великих глибинах;
- порівняно невелика продуктивність газових свердловин;
- достатньо висока собівартість газовидобутку;
- швидке виснаження родовищ;
- гальмування видобутку сланцевого газу внаслідок переорієнтування потрібних ресурсів на розвиток низьковуглецевої економіки;
- занепад на територіях видобутку сланцевого газу деяких напрямів господарської діяльності, зокрема, сільського господарства та туризму;
- неоднозначна оцінка вітчизняних запасів сланцевого газу;
- протидії з боку природоохоронних організацій;
- дефіцит необхідного обладнання та кваліфікованих кадрів;
- можливе зростання соціальної напруги через необхідність зміни місця проживання, втрати роботи, традиційного укладу життя.

Однак найсуттєвіші ризики видобутку сланцевого газу в Україні пов'язані, перш за все, із законодавчою невизначеністю та політичною нестабільністю.

Серед переваг, обумовлених вірогідною зміною структури енергетичного балансу країни за рахунок видобутку сланцевого газу, слід зазначити такі:

- лібералізація вітчизняного газового ринку;
- побудова розгалуженої інфраструктури з розробки, видобутку та постачання газу;
- збільшення податкових надходжень до бюджету (при умові відказу від існуючих преференцій іноземним партнерам);
- створення нових робочих місць;

- зміцнення енергетичної безпеки країни.

Отже, визначити орієнтири та обмеження щодо майбутньої зміни газозабезпечення України за рахунок сланцевого газу можна на підставі проведення SWOT-аналізу, за результатами якого встановлено, що вплив загроз зовнішнього середовища, посилюючий прояв можливих факторів ризику, на сильні сторони реалізації видобутку сланцевого газу, має негативні наслідки і лише поступове усунення більшості існуючих загроз може призвести до одержання потенційних стратегічних переваг, зокрема, посилити енергетичну безпеку країни. Аналіз комбінації «загрози - слабкі сторони» засвідчив, що виявлені соціальні, економічні та екологічні ризики суттєво обмежують розвиток видобутку сланцевого газу з вітчизняних родовищ. Подолання слабких сторін розробки наявних запасів сланцевого газу через використання можливостей його видобутку дозволяє визначити потенціал внутрішніх перетворень, яким доцільно скористатися при розробці стратегічних планів диверсифікації газозабезпечення країни. І нарешті, позитивно впливати на вибір стратегічних орієнтирів розвитку паливно-енергетичного базису вітчизняної економіки здатні можливості, обумовлені інвестиційною привабливістю цього сегменту ринку.

Таким чином, усвідомлюючи той факт, що природних багатств, які традиційно споживаються суспільством, стає все менше, а попит на альтернативні джерела енергії з кожним роком зростає, перспективність видобутку сланцевого газу є природною. Проте, якщо технології видобування й подальше не гарантуватимуть мінімізацію екологічних наслідків для регіонів, де відбуватиметься розробка родовищ, а також не будуть усунені соціальні загрози та враховані економічні ризики, здійснювати диверсифікацію газозабезпечення України за рахунок сланцевого газу не доцільно. Для забезпечення стійкого функціонування економіки існують інші альтернативи подолання газової залежності, зокрема, шляхом підвищення ефективності використання енергоресурсів або розвитку нетрадиційної енергетики.

1. Зеркалов Д.В. Энергобережения в Украине / Д.В. Зеркалов. – К.: Основа, 2012. – 582 с.
2. Сланцевый газ, мифы и перспективы мировой добычи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://pronedra.ru/gas/2011/12/23/slancevyj-gaz>
3. Перспективы видобутку сланцевого газу в Україні: екологічні аспекти / Аналітична доповідь НІСД. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/content/articles/titles/slanets-19b15.pdf>
4. Україна може стати експортером газу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kreschatic.kiev.ua/ua/4366/art/1383160502.html>